

Rinze Ijbema - Zondag 9 - Handelingen 17, 22-23.

[1] Hoe zeg ik het in gewoon Nederlands? Als je over God en het evangelie praat, is dat nog niet zo simpel. Je hebt zomaar het gevoel dat je een hoop inhoud kwijtraakt als je woorden als 'heilig' en 'zondig' niet meer kunt gebruiken, omdat ze in gewoon Nederlands opeens een ander jasje aanhebben: heilig klinkt als schijnheilig, zondig als jammer. Kun je dan nog wel over God beginnen? De mensen achter The Passion, die hebben daar ook over nagedacht en die hebben gezegd: we doen het gewoon. We laten het evangelie zien met liedjes die we lenen uit de volkscultuur. Zo zeg ik het in gewoon Nederlands.

[2] Paulus, die man uit het stukje Bijbel dat we lazen, die had dat probleem ook. Als hij het had over 'opstanding', dan bedoelde hij vanuit de bijbel dat Jezus' lichaam na de dood opnieuw was gaan leven – en dat dat betekent dat jij, lichaam en al, ook opnieuw gaat leven naar de dood. Maar die mensen in Athene, die dachten maar zo dat hij het over een nieuwe godin had: 'Opstanding', Anastasia. Bijbelse dingen in gewoon Nederlands vertellen. Of in gewoon Grieks, natuurlijk. Nog niet zo gemakkelijk. Maar Paulus probeert het mooi wel.

[3] Als jij, als Paulus, zou worden uitgedaagd om je te verantwoorden, zou je dat kunnen? Wat zou je zeggen als je bij Pauw en Witteman aan tafel zat? Paulus op de Grote Markt in Athene, dat is het centrum van de publieke opinie. Hij schrikt er niet voor terug. Hij moet ook wel, hoor, want hij wordt uitgedaagd om zich te verantwoorden. En hij doet het. Niet in de taal van de kerk. Wel in de taal van de straat. Maar met die gewone taal gaat Paulus wel op zoek naar de blinde vlekken in het geloof en in het leven van de mensen om hem heen. En daar kun je wat van leren.

[4] Wat daarbij opvalt, is dat Paulus' verhaal heel dicht bij Zondag 9 aansluit. Natuurlijk moet ik dat andersom zeggen: de Catechismus sluit hier heel dicht bij Paulus aan. En daar wil ik deze keer bij het preken over het onderwerp van Zondag 9 graag bij aansluiten. Ik weet dat de vragen van christenen bij deze belijdenis gaan over hoe het zit met Gods voorzienigheid: als God zo machtig en goed is, waarom gaat het dan zoveel mis? En dat zijn niet alleen vragen van gelovigen, ook niet gelovigen vragen zich dat af. Voor die vragen is natuurlijk ruimte, en ze komen ongetwijfeld bij de volgende Zondag aan de orde, bij Zondag 10 die gaat over Gods voorzienigheid. In deze preek wil ik graag laten zien dat de belijdenis van God de Vader, Schepper van hemel en aarde, die door Christus mijn God en Vader is – dat die belijdenis ook los van die vragen een heel zinnige boodschap heeft, voor wie wil vertellen over God.

[5] Hoe vertel ik over God? Laten we eens kijken. Wat voor taal spreekt Paulus hier? Hij spreekt de taal van de mensen vóór hem. Het is net of hij uit zijn eigen huid en in de huid van die mannen en vrouwen daar voor hem kruipt en dan bij voorbaat met hun oren naar zijn eigen woorden luistert. En dat is, een kleine correctie, niet de taal van de straat, die zij spreken. Het is de taal van de opiniemakers, die zij verstaan. Paulus spreekt over God in de taal van de filosofen. Lucas, de schrijver van deze geschiedenis, noemt twee eigentijdse populaire stromingen. Hij noemt de Epicureeërs en de stoïcijnen. En wil je begrijpen wat Paulus zegt, dan moet je weten hoe zij denken. En de grap is dat je die denkrichtingen van toen, dat je die vandaag nog tegen komt. Op de TV. Of in je eigen hart. De wereld volgens de filosofen.

[6] Als eerste houden we die Epicureeërs tegen het licht. Als je Epicurus op het Internet opzoekt, loop je de kans op het verkeerde been gezet te worden. Epicurus staat voor genot, voor lekker leven, voor SBS6 zeg maar. Epicureeërs zijn mensen die zich laten leiden door hun lusten. Wel, als je in de kerk zit, dan voel je wel aan dat dat geen aanbeveling is. Maar het is ook weer niet helemaal hoe die epicurische filosofen in het leven staan. Hun levensbenadering was breder en kwam eigenlijk hierop neer: ik ben goed, dus het leven is goed. In hun wereld ging dit ook over de verhouding tussen mensen en God. Of: de goden. Ik ben goed, dus de goden zijn goed voor mij.

[7] Om iets helderder te krijgen waar het hun om ging, is het zinnig om te vertellen waartegen ze zich verzetten. Ze vonden het maar niks dat zoveel mensen toen een heleboel aan geloof en religie deden, omdat ze bang waren. Zo was dat toen. (En misschien is dat nog wel een beetje zo, bij gelovigen.) Waarom ga je naar de kerk? Omdat ik bang ben voor straf, als ik niet ga. Waarom geef je de goden een offer? Om ze om te kopen, dat ze me geen kwaad doen. Waarom klop je op hout? Om het noodlot af te wenden. Dan zegt Epicurus: 'Maak je niet druk. Het leven is goed. Jij bent goed. God is goed. Laat je niet door anderen van je stuk brengen. En zorg ook een beetje dat je een ander niet in de weg zit. Relax.' Voor al die mensen die eigenlijk bang zijn voor de goden: joh, ze zijn te vertrouwen! Kijk, daarom vonden Epicureeërs al die godenbeelden ook niet zo nodig. En zo'n lege sokkel "Aan de onbekende god" – eigenlijk was dat een toonbeeld van waar je afstand van nam: de angst dat je per ongeluk een godheid zou overslaan, zodat je hem voor de zekerheid maar een lege stoel geeft...

Kom je vandaag nog Epicureeërs tegen? Nee, natuurlijk niet. Niet in de letterlijke zin. Maar hun gedachten kom je wel tegen. Bij alle mensen die ook zeggen, dat je je niet te druk moet maken.

Jij weet niet wat er morgen gebeurt. Jij weet niet wat er in de eeuwigheid gebeurt. Geniet maar en doe wat je wilt. Wie maakt je wat? Ik herken die benadering wel. Bij andere mensen. Bij mezelf. En weet je wat nu het boeiende is? Je ziet Paulus meegaan in die gedachtegang. Want ook hij neemt afstand van de 'buitengewone godsdienstigheid' van het volk. En verkondigt de God die de Schepper is, voor wie je niet uit angst hoeft te leven... Maar Paulus heeft nog wel meer te zeggen. Ik ga straks daarmee verder.

Eerst verder met die stoïcijnen. Hun stelling was: over al die oude goden kun je mooie verhalen vertellen, maar het gaat er maar om wat jij van je leven bakt, hier en nu. **[8]** Kun je aan jouw levensstijl zien dat jij deugt? Dan is het goed. Deugd is beter dan religie. En alweer kun je hun benadering contrasteren met die van het volk. Het volk spendeerde bakken tijd en geld aan de godsdienst. Was je verdrietig, dan ging je naar die tempel. Was je bang, dan holde je naar die god. Druk druk druk. De stoïcijnen zeggen: kalm aan. **[9]** Laat je niet opjagen. Luister naar de stem van je geweten. Want daar spreekt de echte god. Blijf dicht bij jezelf. Dan komt het goed.

Stoïcijnen hebben echt altijd de aandacht getrokken. Juist omdat mensen uit zichzelf gemakkelijk beïnvloedbaar zijn en de neiging hebben om overal achteraan te hollen, zijn mensen die een soort zelfverzekerde rust uitstralen mensen die veel indruk maken. Zo willen wij ook wel zijn. En zie je Paulus er weer bij aansluiten? Inderdaad, zegt Paulus, gaat het niet om al die religieuze activiteiten van mensen, die heen en weer gejaagd worden door allerlei geestelijke modes. En inderdaad, zegt Paulus, je kunt God dichterbij huis vinden. Wees gerust thuis bij God. Immers: 'Uit hem komen ook wij voort.' 'In hem leven wij, bewegen wij en zijn wij.' Zo vlakbij is God, je Vader.

2. **[10]** Wat heb ik je nu laten zien? Dat Paulus in staat is de taal van de opiniemakers van zijn tijd te spreken. En om die taal te spreken, moet hij hun bedoelingen doorzien. En niet alleen doorzien, hij moet zich de aantrekkelijkheid van hun vooronderstellingen eigen maken. Wat zou je willen? 'Niet de angst voor het leven,' zegt Epicurus, 'maar ervan kunnen genieten.' 'Niet de gejaagdheid van iedereen,' zeggen de stoïcijnen, 'maar rust vanuit mijn hart.' Je wilt niet dat angst en onrust god zijn in je leven. Van die afgoden wil je afscheid nemen. Maar wat zet je er nu voor in de plaats? Wat komt er op de lege sokkel van de afgekeurde goden te staan?

[11] Paulus claimt: ik ken de God die centraal moet staan in jouw leven. Paulus claimt dat met alle respect, maar hij claimt dat. Paulus gaat naast zijn opponenten staan, maar nodigt ze dan wel uit een stap verder te gaan. En dat was toen precies als nu. Moet je horen, alle mensen zijn ten diepste altijd

naar vergelijkbare dingen op zoek. Het goede leven, in de zin van: een beetje vrede en iets goeds nalaten. En nu zegt de Bijbel: precies daarvoor moet je bij God zijn, de echte God, de Vader van Jezus Christus. Jij wilt niet voortdurend in angst leven? Gelijk heb je, maar blijf dan niet staan bij het goede leven van Epicurus. Ook vandaag: wees niet tevreden met een gemakkelijk leventje. Ik ken de God van de Vrede met een hoofdletter. En alleen het dienen van Hem maakt jouw leven goed. Hij is goed, dus jij bent goed. Door Jezus Christus. Jij wilt, met de Stoa, de goede zeden hooghouden? In plaats van allerlei religieuze drukte en gedoe zélf vasthouden aan normen & waarden? Grote klasse, maar zorg dan dat niet jijzelf koning wordt in je eigen hart, maar erken dat God de grote Rechter is, die juist met zijn woorden en met zijn kracht in jouw hart wil wonen. Dat is het evangelie van genade.

[12] Wat ik nu zeg kan ik ook in een beeld zeggen. Eigenlijk wil ik graag dat je van de preek van vanmiddag in elk geval dit plaatje onthoudt. Wat ik zeg, beter: wat de Bijbel zegt is dit: God heeft je open naar Hem toe geschapen. Zonder Hem is er een leegte in je hart. Je leven is kwetsbaar. Die kwetsbaarheid vertaalt zich soms in angst. Als je weet hoe weinig je je leven in de hand hebt. God heeft je met een leegte in je hart geschapen. Die leegte bedreigt je. Je kunt dat proberen te overschreeuwen: druk druk druk. Maar daaronder blijft je hart gebroken, on-heel. Dan komt Christus. Hij maakt duidelijk: je hoeft niet bang te zijn, want in Mij vind je God, die goed op je is. Hij maakt duidelijk: jij hoeft niet zelf te scoren, niet met prestaties, niet met jouw deugden. Want in Mij vind je de ene God, tot wie je niet hoeft op te klimmen, maar die naar beneden is gekomen, naar jou toe. Naar jou toe. Hij maakt van je leven iets heels. ‘

[13] ‘Wat gelooft u, wanneer u zegt: Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van de hemel en de aarde? **[14]** Dat de eeuwige Vader van onze Heer Jezus Christus, die hemel en aarde, met al wat erin is, uit niets geschapen heeft en ze nog door zijn eeuwige raad en voorzienigheid in stand houdt en regeert, om zijn Zoon Christus mijn God en mijn Vader is. **[15]** Daarom vertrouw ik zo op Hem, dat ik er niet aan twijfel, of Hij zal mij voorzien van alles wat ik voor lichaam en ziel nodig heb, en ook elk kwaad, dat Hij mij in dit moeitevol leven toedeelt, voor mij doen meewerken ten goede. **[16]** Want Hij kan dit doen als een almachtig God en wil het ook doen als een trouw Vader.’

3. **[17]** Wat betekent dat voor jou, concreet? Nou, dit is een uitnodiging om God te laten plaatsnemen op die lege sokkel in je leven. Daarbij is de vraag hoe leeg die sokkel op het moment is. Misschien is er wel een mens heel belangrijk voor je, aan wie of een gewoonte, waaraan je verslaafd bent. Of misschien vul je zelf een groot deel van je leven, altijd bezig met doe ik het wel goed en kom ik wel goed over. Dan zegt deze preek vanmiddag: schuif eens op! Laat Christus, laat God de plaats

innemen, die Hij verdient. Dan vallen de dingen op hun plaats. Misschien heb jij op dit moment wel het idee, dat 'er iets moet zijn.' Dit zegt de bijbel: 'Er is niet iets, er is iemand: Jezus Christus. Hij wil de Heer van je leven zijn.'

Maar wat betekent dit dan voor je als je al een halve eeuw christen bent? Dan is dit toch allemaal oud nieuws voor je. En je hoeft geen Athener te zijn, om af en toe toch iets nieuws te willen horen... Oké, ik wil je wel wat nieuwe stof voor bezinning geven, voor als de Here Jezus altijd al de God van je leven is. Maar dat is dan wel kritisch. Weet je wel zeker dat de God van de Bijbel in jouw leven op nummer 1 staat? Soms is het voor een dominee gemakkelijker om met mensen met een lege sokkel te praten, dan met mensen die denken dat ze God dienen, maar die die God wel naar hun eigen beeld gevormd hebben. Serieus: als jij als ervaren christen spreekt met een onervaren christen, of ook: als jij als kerk met een traditie van decennia of van eeuwen contact hebt met een kerk die net begonnen is, dan schiet je vaak automatisch in de verhouding: ik weet het en jij mag groeien... en daarmee zit jij op de troon in plaats van God.

[18] En dus hebben de kerken vandaag onervaren gelovigen nodig, nieuwgelovigen en kleingelovigen en sommige soorten randkerkelijken, om de ogen en oren en de fijne neus en de tastzin en de handen en de voeten van de kerk te zijn. Dus, langgelovige, luister met hart en ziel naar jonggelovigen, omdat die uit ervaring weet waar jij totaal geen verstand van hebt: hoe het is om vandaag bij de kerk en bij de Bijbel en bij God thuis te komen, terwijl dat je allemaal eerst vreemd was. Daarom hebben langgelovigen jonggelovigen nodig, om contact te houden met de vragen van de wereld van vandaag. En ik heb het gevoel, dat als je die vragen toelaat en erkent dat ze ook in je eigen hart leven, dat dan de antwoorden die je samen vindt niet alleen nieuwkomers verder helpen, maar ook oudgedienden.

[19] Paulus probeert te spreken tot het hart van Athene. Hij weet wat hij te brengen heeft: het evangelie van Jezus Christus. Hij opent zijn hart om te ervaren wat de Athener van 50 na Christus nodig heeft. Waar zit de leegte? Daar sluit hij aan, bij die vragen en gedachten. En nodigt dan uit om de God en Vader van Jezus Christus de troon van je leven te laten innemen. Daar begint het mee. Ik geef het je te doen, om zelf God steeds opnieuw de troon te laten innemen in je eigen leven. Ik geef het je te doen, om mensen te bereiken en uit te nodigen. Succes gegarandeerd? Vergeet het. Paulus, toen, trok een enkeling, een meneer Dionysius en een mevrouw Damaris. De rest van het publiek dankt hem af: 'Don't call us, we'll call you.' En zo kan het nog gaan. Zo kan het goed zijn dat The Passion zelf maar een enkeling bij God brengt. Dan kun je dus de vraag stellen: wat hebben al die

inspanningen dan voor zin? Ik voor mij trek deze conclusie, en ik nodig je uit dat ook te doen: voor God is kennelijk elk hart, elk leven belangrijk. Dus blijf ze zoeken.

Amen.